

Handboek Bodem in de Omgevingswet

**Peter-Arjen Boers, Tjeerd van der Meulen,
Jacco Schuurman en Igor van der Wal**

Handboek Bodem in de Omgevingswet

Handboek Bodem in de Omgevingswet

Peter-Arjen Boers, Tjeerd van der Meulen, Jacco Schuurman, Igor van der Wal

Tweede druk, juni 2023

© Berghauser Pont Publishing, Amsterdam, 2023

www.berghauserpont.nl

ISBN: 9789492952943

NUR: 823

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No parts of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

Voorwoord

De bodem heeft tal van belangrijke functies voor mens, plant en dier. Van oudsher heeft de bodem vooral gediend voor het telen van landbouwgewassen, van het grondwater maakten wij ons drinkwater. Daarnaast wordt de ondergrond gebruikt voor velerlei andere functies zoals infrastructuur, bodemenergie, opslag en ondergronds bouwen. Afhankelijk van de functie moet een bepaalde kwaliteit worden nagestreefd. Historische verontreinigingen van bodem en grondwater uit het verleden (bijvoorbeeld oude stortplaatsen) kunnen daarbij een belangrijke belemmering vormen. In ruimtelijke plannen wordt steeds meer aandacht besteed aan het ordenen van de ondergrond teneinde de ondergrond zo goed mogelijk te gebruiken. De verontreinigingsaffaire 'Lekkerkerk' in 1980 was een aanzet tot ambitieuze doelstellingen om alle gevallen van bodemverontreiniging in Nederland multifunctioneel te saneren. Dat uitgangspunt was te hoog gegrepen en wordt met de inwerkingtreding van de Omgevingswet definitief verlaten. Tegelijkertijd moeten nieuwe verontreinigingen altijd voorkomen worden en hiervoor moeten maatregelen en voorzieningen getroffen worden op plaatsen waar bodemverontreiniging kan ontstaan. Uiteindelijk zal de bodem voldoende schoon moeten zijn om de functies voor mens, dier en plant te kunnen vervullen.

In dit handboek wordt de complexe en veelomvattende regelgeving op het gebied van het bodembeschermingsrecht uiteengezet en toegelicht aan de hand van de praktijk en jurisprudentie. Omdat in het bodembeschermingsrecht technische, chemische en geo(hydro)logische begrippen een voorname rol spelen, worden deze ook belicht. Wij hebben een zo volledig mogelijk overzicht willen verschaffen, dus zowel de juridische, de technische en de ruimtelijke invalshoek. In dit handboek wordt dit gedaan aan de hand van de systematiek van het nieuwe instrumentarium van de Omgevingswet.

De eerste versie van dit handboek was geschreven in 2013. Op 1 januari 2024 gaat de Omgevingswet in werking treden waardoor het bodembeschermingsrecht ingrijpend wordt gewijzigd. De inzichten uit de Wet bodembescherming zullen – alleen al door het eerbiedigende overgangsrecht – nog lange tijd relevant blijven. In dit handboek wordt daarom ook ingegaan op de bepalingen en relevante jurisprudentie onder de Wet bodembescherming.

Wij hopen van harte dat het handboek behulpzaam zal zijn in uw praktijk.

Peter-Arjen Boers
Tjeerd van der Meulen
Jacco Schuurman
Igor van der Wal

Inhoudsopgave

Voorwoord	V
1 Bodem in Nederland	1
1.1 De ondiepe bodem	1
1.1.1 De Nederlandse bodem	1
1.1.2 Bodem- en grondsoorten per regio	3
1.1.3 Bodemkenmerken	6
1.2 Bodemleven	8
1.3 Grondwater	10
1.4 Diepe ondergrond	17
1.5 Bodemprocessen	20
1.6 Bodemaantasting en bodemverontreiniging	22
1.6.1 Bodemaantasting	22
1.6.2 Diffuse bodemverontreiniging	23
1.6.3 Lokale bodemverontreiniging	25
1.6.4 Vaststellen bodemsoort en -verontreiniging	27
2 Wet bodembescherming	31
2.1 Inleiding	31
2.2 Historie bodembeschermingsrecht	31
2.3 Overgangsrecht onder de Ow	36
2.4 Relevante begrippen uit de Wbb	38
2.5 Meldplicht en ondergrens	47
2.6 Saneringsplan	47
2.7 Flexibele aanpak sanering	49
2.8 Afronding en nazorg sanering	53
2.9 Onderzoeksbevel of saneringsbevel	55
2.10 Stand van zaken saneringsoperaties	57
3 Bodembescherming in de Omgevingswet	61
3.1 Inleiding	61
3.2 Systematiek Omgevingswet	62
3.2.1 Omgevingswet en vier uitvoeringsbesluiten	62
3.2.2 Het instrumentarium van de Omgevingswet	64
3.3 Zorgplicht	78
3.3.1 Inleiding	78
3.3.2 Algemene zorgplicht en vangnetbepalingen	79

3.3.3	Specifieke zorgplicht in Besluit activiteiten leefomgeving	81
3.3.4	Maatwerk (regels en voorschriften)	84
3.3.5	Specifieke zorgplichtbepaling in het Omgevingsplan	85
3.3.6	Artikel 13 Wet bodembescherming (verontreinigingen tussen 1987-2024)	86
3.4	Preventie	87
3.4.1	Introductie	87
3.4.2	Preventie bij milieubelastende activiteiten algemeen	88
3.4.3	Milieubelastende activiteiten handelingen op en in de bodem	89
3.4.4	Milieubelastende activiteiten overige bedrijfscategorieën	93
3.4.5	Preventie bij bouwactiviteiten	96
3.5	Ongewone voorvallen	98
3.6	Toevalsvondsten	100
3.7	Gedooqplichten bij zorgplicht en ongewoon voorval	103
3.8	Saneren onder de Omgevingswet	105
4	Bodembescherming bij milieubelastende activiteiten	107
4.1	Inleiding	107
4.2	Milieubelastende activiteit (mba)	107
4.2.1	Van inrichting naar mba	107
4.2.2	Rijksregels voor mba	108
4.2.3	Bodembeschermende maatregelen	109
4.2.4	Specifieke zorgplicht voor milieubelastende activiteiten	110
4.2.5	Gelijkwaardige maatregelen	111
4.3	Bruidschat omgevingsplan	112
4.4	Bodembescherming: combinaties van voorzieningen en maatregelen (BB-cvm)	112
4.4.1	Inleiding	112
4.4.2	Combinaties van voorzieningen en maatregelen	113
4.4.3	Good housekeeping	116
4.4.4	Bodembedreigende stoffen	117
4.4.5	Aanvaardbaar bodemrisico	122
4.5	Voorzieningen en maatregelen	122
4.6	Brongerichte bodembeschermende voorzieningen	123
4.7	Effectgerichte bodembeschermende voorzieningen	124
4.7.1	Vloeistofdichte bodemvoorzieningen	125
4.7.2	Niet-vloeistofdichte bodemvoorzieningen	128
4.7.3	Lekbakken	128
4.7.4	Tank(opslag)installaties	129
4.8	Herstel bodemkwaliteit	130

4.9	Bepalen nul-/beginsituatie	131
4.10	Bepalen eindsituatie	132
4.11	Tussentijds-onderzoek	133
4.12	Speciale gebieden	133
5	Bodembescherming bij toepassen	135
5.1	Inleiding	135
5.2	Introductie bodembescherming bij toepassen	135
5.2.1	Historie	135
5.2.2	Toepassen onder het Besluit activiteiten leefomgeving	137
5.2.3	Doelstelling en bevoegd gezag	137
5.2.4	Reikwijdte	138
5.3	Relatie met afvalstoffenrecht	139
5.3.1	Kaderrichtlijn afvalstoffen	139
5.3.2	Stortverbod afvalstoffen	141
5.3.3	Functionaliteit en nuttige toepassing	141
5.4	Voorheen: werken versus inrichtingen	147
5.5	Bouwstoffen	147
5.5.1	Toepassingsbereik	147
5.5.2	Toepassingsvoorwaarden bouwstoffen	150
5.5.3	Categorieën bouwstoffen	152
5.5.4	Milieuverklaringen bodemkwaliteit bouwstoffen	154
5.5.5	Meldplicht voor bepaalde bouwstoffen	155
5.6	Grond en baggerspecie	155
5.6.1	Toepassingsbereik	155
5.6.2	Toepassingsvoorwaarden	158
5.6.3	Meldplicht	160
5.6.4	Maatwerk gebiedsgericht	160
5.6.5	Milieuverklaringen bodemkwaliteit, grond en baggerspecie	162
5.6.6	Specifieke toepassingen	163
5.6.7	Specifieke bepalingen voor baggerspecie	164
	Trefwoordenregister	169